

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 1ης Φεβρουαρίου 2017*

«Προδικαστική παραπομπή — Κοινωνική ασφάλιση — Κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 — Επίδομα διαβίωσης αναπήρων (disability living allowance), τμήμα που αφορά τη φροντίδα — Πρόσωπο καλυπτόμενο από ασφάλεια γήρατος το οποίο έπαυσε οριστικώς οιαδήποτε επαγγελματική δραστηριότητα — Έννοιες “παροχή ασθενείας” και “παροχή αναπηρίας” — Εξαγωγιμότητα παροχών»

Στην υπόθεση C-430/15,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Supreme Court of the United Kingdom (Ανώτατο Δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου) με απόφαση της 29ης Ιουλίου 2015, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 5 Αυγούστου 2015, στο πλαίσιο της δίκης

Secretary of State for Work and Pensions

κατά

Tolley,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Silva de Lapuerta, πρόεδρο τμήματος, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev (εισηγητή), C. G. Fernlund και S. Rodin, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: H. Saugmandsgaard Øe

γραμματέας: V. Tourrès, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ’ ακροατηρίου συζήτησεως της 8ης Ιουνίου 2016,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η L. Tolley (αποβιώσασα, εκπροσωπούμενη στη δίκη από τον εκκαθαριστή της κληρονομίας της), διά του R. Drabble, QC, και του T. Buley, barrister, εντεταλμένων της S. Clarke, solicitor,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον M. Holt και την C. Crane, επικουρούμενους από τον B. Kennelly, QC, και τον D. Blundell, barrister,
- η Νορβηγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους P. Wennerås, M. Schei και C. Rydning,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους D. Martin και J. Tomkin,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 5ης Οκτωβρίου 2016,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996 (ΕΕ 1997, L 28, σ. 1), όπως και αυτός τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 307/1999 του Συμβουλίου, της 8ης Φεβρουαρίου 1999 (ΕΕ 1999, L 38, σ. 1) (στο εξής: κανονισμός 1408/71).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Secretary of State for Work and Pensions (Υπουργού Εργασίας και Συντάξεων του Ηνωμένου Βασιλείου, στο εξής: Υπουργός) και της L. Tolley, αποβιώσασας στις 10 Μαΐου 2011 και εκπροσωπούμενης στην κύρια δίκη από τον σύζυγό της με την ιδιότητα του εκκαθαριστή της κληρονομιάς της, διαφοράς η οποία ανάγεται στην κατάργηση του δικαιώματος της L. Tolley να λαμβάνει το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του επιδόματος διαβίωσης αναπήρων (disability living allowance, στο εξής: DLA) με την αιτιολογία ότι δεν πληροί πλέον τις προϋποθέσεις κατοικίας και παρουσίας στη Μεγάλη Βρετανία.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Ο κανονισμός 1408/71 καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) 883/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας (ΕΕ 2004, L 166, σ. 1, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 200, σ. 1), ο οποίος ετέθη σε ισχύ την 1η Μαΐου 2010. Εντούτοις, λαμβανομένου υπόψη του χρόνου των πραγματικών περιστατικών, εφαρμοστέος επί της διαφοράς της κύριας δίκης παραμένει ο κανονισμός 1408/71.
- 4 Το άρθρο 1 του εν λόγω κανονισμού ορίζει:

«Για την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού:

- α) ως “μισθωτός” και “μη μισθωτός” νοείται, αντίστοιχα, κάθε πρόσωπο:
 - i) το οποίο είναι ασφαλισμένο δυνάμει υποχρεωτικής ή προαιρετικής [συνεχούς] ασφάλισης κατά ενός ή περισσοτέρων κινδύνων που καλύπτονται από τους κλάδους συστήματος κοινωνικής ασφάλισης που εφαρμόζεται στους μισθωτούς ή μη μισθωτούς ή από ειδικό σύστημα για τους δημοσίους υπαλλήλους,
 - ii) το οποίο είναι ασφαλισμένο υποχρεωτικά κατά ενός ή περισσοτέρων κινδύνων που αντιστοιχούν στους κλάδους, στους οποίους εφαρμόζεται ο παρών κανονισμός, στο πλαίσιο συστήματος κοινωνικής ασφάλισης που καλύπτει όλους τους κατοίκους ή το σύνολο του ενεργού πληθυσμού:

— όταν οι τρόποι διαχείρισης ή χρηματοδότησης του συστήματος αυτού επιτρέπουν τον χαρακτηρισμό του ως μισθωτού ή μη μισθωτού

ή

- ελλείπει τέτοιων κριτηρίων, όταν το πρόσωπο είναι ασφαλισμένο δυνάμει υποχρεωτικής ή προαιρετικής [συνεχούς] ασφαλίσεως κατά άλλου κινδύνου καθοριζόμενου στο παράρτημα I, στο πλαίσιο συστήματος δημιουργηθέντος προς όφελος των μισθωτών ή μη μισθωτών ή ενός συστήματος αναφερόμενου στο σημείο iii) ή, ελλείπει τέτοιου συστήματος, στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, όταν το πρόσωπο αυτό ανταποκρίνεται στον ορισμό του παραρτήματος I·

[...]

[...]

ιε) ως “αρμόδιος φορέας” νοείται:

- i) ο φορέας στον οποίο ο ενδιαφερόμενος υπάγεται κατά τον χρόνο της αιτήσεως παροχών

[...]

[...]

ιζ) ως “αρμόδιο κράτος” νοείται το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου βρίσκεται ο αρμόδιος φορέας·

[...]».

5 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 ορίζει:

«Ο παρών κανονισμός ισχύει για μισθωτούς ή μη μισθωτούς και για σπουδαστές, που υπάγονται ή υπήχθησαν στη νομοθεσία ενός ή περισσότερων από τα κράτη μέλη και είναι υπήκοοι ενός από τα κράτη μέλη ή απάτριδες ή πρόσφυγες που κατοικούν στο έδαφος κράτους μέλους, καθώς και για τα μέλη της οικογένειάς τους και για τους επιζώντες τους.»

6 Το άρθρο 4 του εν λόγω κανονισμού ορίζει:

«1. Ο παρών κανονισμός ισχύει για όλες τις νομοθεσίες που αφορούν τους ακόλουθους κλάδους κοινωνικής ασφαλίσεως:

α) παροχές ασθενείας και μητρότητας·

β) παροχές αναπηρίας, περιλαμβανομένων εκείνων που προορίζονται για τη διατήρηση ή βελτίωση της ικανότητας βιοπορισμού·

γ) παροχές γήρατος·

[...]

2. Ο παρών κανονισμός ισχύει για τα γενικά και ειδικά συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως, με ή χωρίς συνεισφορά, καθώς και για συστήματα σχετικά με τις υποχρεώσεις του εργοδότη ή του πλοιοκτήτη εν σχέσει προς τις παροχές που προβλέπονται στην παράγραφο 1.

[...]»

- 7 Το άρθρο 10, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού έχει ως εξής:

«Εκτός αν ο παρών κανονισμός προβλέπει άλλως, οι εις χρήμα παροχές αναπηρίας, γήρατος ή επιζώντων, οι συντάξεις εργατικών ατυχημάτων ή επαγγελματικής ασθένειας και τα επιδόματα θανάτου που αποκτώνται δυνάμει της νομοθεσίας ενός ή περισσότερων κρατών μελών δεν δύνανται να υποστούν καμία μείωση, τροποποίηση, αναστολή, κατάργηση, κατάσχεση επειδή ο δικαιούχος κατοικεί στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από εκείνο όπου ευρίσκεται ο φορέας οφειλέτης.»

- 8 Το άρθρο 13 του κανονισμού 1408/71 ορίζει:

«1. Με την επιφύλαξη των άρθρων 14γ και 14στ, τα πρόσωπα για τα οποία ισχύει ο παρών κανονισμός υπόκεινται στη νομοθεσία ενός μόνο[ν] κράτους μέλους. Η νομοθεσία αυτή προσδιορίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος τίτλου.

2. Με την επιφύλαξη των άρθρων 14 έως 17:

α) το πρόσωπο που ασκεί μισθωτή δραστηριότητα στο έδαφος κράτους μέλους υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους αυτού, ακόμη και αν κατοικεί στο έδαφος άλλου κράτους μέλους ή αν η επιχείρηση ή ο εργοδότης που το απασχολεί έχει την έδρα της ή την κατοικία του στο έδαφος άλλου κράτους μέλους·

[...]

στ) το άτομο στο οποίο η νομοθεσία κράτους μέλους παύει να έχει εφαρμογή, χωρίς η νομοθεσία άλλου κράτους μέλους να καταστεί εφαρμοστέα κι αυτό σύμφωνα με έναν από τους κανόνες που αναφέρονται στα προηγούμενα στοιχεία ή με μια από τις εξαιρέσεις ή ειδικούς κανόνες που αναφέρονται στα άρθρα 14 έως 17, υπόκειται στη νομοθεσία [του] κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου κατοικεί, σύμφωνα με τις διατάξεις αυτής και μόνο της νομοθεσίας.»

- 9 Ο τίτλος III του κανονισμού 1408/71, ο οποίος επιγράφεται «Ειδικές διατάξεις για τις διάφορες κατηγορίες παροχών», αποτελείται από οκτώ κεφάλαια, το πρώτο εκ των οποίων αφορά την ασθένεια και τη μητρότητα. Το τμήμα 2 του εν λόγω κεφαλαίου, το οποίο φέρει τον τίτλο «Μισθωτοί ή μη μισθωτοί και μέλη της οικογένειάς τους», περιλαμβάνει το άρθρο 19, η παράγραφος 1 του οποίου ορίζει:

«Ο μισθωτός ή μη μισθωτός που κατοικεί στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από το αρμόδιο κράτος μέλος και καλύπτει τους όρους που απαιτούνται από τη νομοθεσία του αρμόδιου κράτους για να έχει δικαίωμα παροχών, αφού ληφθούν υπόψη, εφόσον συντρέχει περίπτωση, οι διατάξεις του άρθρου 18, λαμβάνει στο κράτος της κατοικίας του:

[...]

β) παροχές εις χρήμα που καταβάλλονται από τον αρμόδιο φορέα σύμφωνα με τη νομοθεσία που εφαρμόζει αυτός. Πάντως, οι παροχές αυτές δύνανται, κατόπιν συμφωνίας μεταξύ του αρμοδίου φορέα και του φορέα του τόπου κατοικίας, να καταβάλλονται από τον τελευταίο, για λογαριασμό του πρώτου, σύμφωνα με τη νομοθεσία του αρμοδίου κράτους.»

- 10 Το άρθρο 22 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο περιλαμβάνεται στο ίδιο τμήμα, ορίζει:

«1. Ο μισθωτός ή μη μισθωτός, ο οποίος πληροί τις απαιτούμενες από τη νομοθεσία του αρμοδίου κράτους προϋποθέσεις για να έχει δικαίωμα παροχών, αφού ληφθούν υπόψη ενδεχομένως οι διατάξεις του άρθρου 18, και:

[...]

β) ο οποίος, αφού απέκτησε το δικαίωμα παροχών εις βάρος του αρμοδίου φορέα, έλαβε την έγκριση του φορέα αυτού να επιστρέψει στο έδαφος του κράτους μέλους στο οποίο κατοικεί ή να μεταφέρει την κατοικία του στο έδαφος άλλου κράτους μέλους

[...]

έχει δικαίωμα:

[...]

ii) παροχών εις χρήμα που καταβάλλονται από τον αρμόδιο φορέα σύμφωνα με τη νομοθεσία που εφαρμόζεται από το φορέα αυτόν. Πάντως, οι παροχές αυτές δύνανται, κατόπιν συμφωνίας μεταξύ του αρμοδίου φορέα και του φορέα του τόπου διαμονής ή κατοικίας, να καταβάλλονται από τον τελευταίο αυτό φορέα, για λογαριασμό του πρώτου, σύμφωνα με τη νομοθεσία του αρμοδίου κράτους.

2. Η έγκριση που απαιτείται, δυνάμει της παραγράφου 1 στοιχείο β), δύναται να μη δοθεί μόνον αν διαπιστωθεί ότι η μετακίνηση του ενδιαφερομένου θα δύνατο να θέσει σε κίνδυνο την κατάσταση της υγείας του ή την εφαρμογή ιατρικής θεραπείας.

[...]»

11 Το άρθρο 89 του κανονισμού 1408/71 έχει ως εξής:

«Οι ειδικές περιπτώσεις εφαρμογής των νομοθεσιών ορισμένων κρατών μελών αναφέρονται στο παράρτημα VI.»

12 Το παράρτημα I του κανονισμού 1408/71, με τίτλο «Προσωπικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού», περιλαμβάνει τμήμα ΙΕ, σχετικό με το Ηνωμένο Βασίλειο, το οποίο έχει ως εξής:

«Ως μισθωτός ή μη μισθωτός, κατά την έννοια του άρθρου 1 στοιχείο α) σημείο ii) του κανονισμού, θεωρείται το πρόσωπο που έχει την ιδιότητα του μισθωτού (employed earner) ή μη μισθωτού (self-employed earner), κατά την έννοια της νομοθεσίας της Μεγάλης Βρετανίας ή της νομοθεσίας της Βόρειας Ιρλανδίας, καθώς και το πρόσωπο στο οποίο οφείλονται εισφορές υπό την ιδιότητα μισθωτού (employed person) ή μη μισθωτού (self-employed person), κατά την έννοια της νομοθεσίας του Γιβραλτάρ.»

13 Η σχετική με το Ηνωμένο Βασίλειο ενότητα ΙΕ του παραρτήματος VI του κανονισμού 1408/71, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ειδικές περιπτώσεις εφαρμογής των νομοθεσιών ορισμένων κρατών μελών», ορίζει στο σημείο της 19:

«Με την επιφύλαξη κάθε σύμβασης που έχει υπογραφεί με τα κράτη μέλη για τους σκοπούς του άρθρου 13 παράγραφος 2 στοιχείο στ) του κανονισμού και του άρθρου 10β του κανονισμού εκτέλεσης, η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου παύει να εφαρμόζεται μετά την πάροδο της πλέον απομακρυσμένης ημερολογιακά των τριών ακολούθων ημερών, σε κάθε πρόσωπο το οποίο υπαγόταν πριν στη νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου ως μισθωτός ή μη μισθωτός εργαζόμενος:

[...]

γ) η τελευταία ημέρα κάθε περιόδου λήψης βρετανικών παροχών στον τομέα της ασθενείας, μητρότητας (περιλαμβανόμενων των παροχών σε είδος για τις οποίες αρμόδιο κράτος ήταν το Ηνωμένο Βασίλειο) ή παροχών ανεργίας που:

i) άρχισε από την ημερομηνία μεταφοράς του τόπου διαμονής σε άλλο κράτος μέλος, ή μεταγενέστερη ημερομηνία,

ii) ακολούθησε αμέσως την άσκηση μισθωτής ή ανεξάρτητης δραστηριότητας σε άλλο κράτος μέλος, ενώ το άτομο αυτό υπαγόταν στη νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου.»

14 Το σημείο 20 της ίδιας ενότητας ορίζει:

«Το γεγονός ότι ένα άτομο απέκτησε την ιδιότητα του υπαγόμενου στην νομοθεσία άλλου κράτους μέλους σύμφωνα με το άρθρο 13 παράγραφος 2 στοιχείο στ) του κανονισμού, το άρθρο 10β του κανονισμού εφαρμογής και το σημείο 19 ανωτέρω, δεν θίγει:

- α) την εφαρμογή στο άτομο αυτό από το Ηνωμένο Βασίλειο, με την ιδιότητα του αρμοδίου κράτους, των διατάξεων σχετικά με τους μισθωτούς ή μη μισθωτούς εργαζόμενους του τίτλου III κεφάλαια 1 και 2 τμήμα 1 καθώς και το[υ] άρθρο[υ] 40 παράγραφος 2 του κανονισμού, αν το άτομο αυτό διατηρεί την ιδιότητα του μισθωτού ή μη μισθωτού εργαζόμενου για τους σκοπούς αυτούς και ήταν ασφαλισμένο τελευταία με την ιδιότητα αυτή δυνάμει της νομοθεσίας του Ηνωμένου Βασιλείου·
- β) τη δυνατότητα μεταχείρισης του ατόμου αυτού ως έχοντος την ιδιότητα του μισθωτού ή μη μισθωτού εργαζόμενου για τους σκοπούς των κεφαλαίων 7 και 8 του τίτλου III του κανονισμού ή των άρθρων 10 ή 10α του κανονισμού εφαρμογής, εφόσον η βρετανική παροχή δυνάμει του κεφαλαίου 1 του τίτλου III μπορεί να του χορηγηθεί σύμφωνα με το στοιχείο α) ανωτέρω.»

Το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου

- 15 Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, το DLA είναι παροχή μη ανταποδοτικού χαρακτήρα που έχει ως αντικείμενο την κάλυψη των πρόσθετων δαπανών τις οποίες συνεπάγονται ορισμένα είδη περιθάλψεως ή η ανικανότητα ή οιοσδήποτε ανικανότητα των δικαιούχων να βαδίζουν. Η χορήγηση του DLA, το οποίο απαρτίζεται από ένα τμήμα που αφορά τη φροντίδα και ένα τμήμα που αφορά την κινητικότητα, δεν εξαρτάται από εισοδηματικά κριτήρια και δεν αποτελεί παροχή προς αναπλήρωση της ελλείψεως εσόδων, στον βαθμό κατά τον οποίο ο δικαιούχος δύναται να ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα.
- 16 Κατά το άρθρο 71, παράγραφος 6, του Social Security Contributions and Benefits Act 1992 (νόμου του 1992 περί εισφορών και παροχών κοινωνικής ασφάλισης, στο εξής: νόμος του 1992), «[δ]εν δικαιούνται [DLA] όσοι δεν πληρούν τις προϋποθέσεις κατοικίας και παρουσίας στη Μεγάλη Βρετανία».
- 17 Οι εν λόγω προϋποθέσεις κατοικίας και παρουσίας στη Μεγάλη Βρετανία ορίζονται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α, του Social Security (Disability Living Allowance) Regulations 1991 (κανονισμού κοινωνικής ασφάλισης του 1991 για το επίδομα διαβίωσης αναπήρων).

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 18 Η L. Tolley, Βρετανίδα υπήκοος γεννηθείσα στις 17 Απριλίου 1952, κατέβαλε εισφορές κοινωνικής ασφάλισης στο Ηνωμένο Βασίλειο από το 1967 έως το 1984. Εν συνεχεία, της πιστώθηκαν εισφορές έως το 1993. Εάν κατά τη συμπλήρωση της νόμιμης ηλικίας συνταξιοδοτήσεως η L. Tolley πληρούσε τις σχετικές με την καταβολή εισφορών προϋποθέσεις, θα είχε μπορέσει να θεμελιώσει συνταξιοδοτικό δικαίωμα στο Ηνωμένο Βασίλειο.
- 19 Από της 26ης Ιουλίου 1993 άρχισε να χορηγείται στην L. Tolley το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA επ' αόριστον, για τον λόγο ότι αυτή αδυνατούσε να ετοιμάζει μόνη της τα γεύματά της.

- 20 Στις 5 Νοεμβρίου 2002 η L. Tolley και ο σύζυγός της εγκαταστάθηκαν οριστικώς στην Ισπανία. Η L. Tolley δεν άσκησε στο εν λόγω κράτος μέλος ούτε μισθωτή ούτε μη μισθωτή δραστηριότητα.
- 21 Το 2007 ο Υπουργός αποφάσισε ότι, από της 6ης Νοεμβρίου 2002, η L. Tolley δεν δικαιούτο πλέον το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA. Δεν αμφισβητείται ότι, δυνάμει της νομοθεσίας του Ηνωμένου Βασιλείου, από της συγκεκριμένης ημερομηνίας η ενδιαφερόμενη έπαυσε να δικαιούται το εν λόγω επίδομα.
- 22 Κατά της αποφάσεως αυτής η L. Tolley άσκησε προσφυγή ενώπιον του First tier Tribunal (πρωτοδικείου διοικητικών διαφορών, Ηνωμένο Βασίλειο). Το εν λόγω δικαστήριο έκανε δεκτή την προσφυγή, κρίνοντας ότι η L. Tolley δικαιούτο να εξακολουθήσει να λαμβάνει το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA μετά τη μεταφορά της κατοικίας της στην Ισπανία, δυνάμει του άρθρου 10 του κανονισμού 1408/71.
- 23 Ο Υπουργός προσέβαλε την απόφαση του First tier Tribunal (πρωτοδικείου διοικητικών διαφορών) ενώπιον του Upper Tribunal (εφετείου διοικητικών διαφορών, Ηνωμένο Βασίλειο). Το εν λόγω δικαστήριο έκρινε ότι η L. Tolley δικαιούτο το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA δυνάμει του άρθρου 22 του ως άνω κανονισμού, για τον λόγο ότι, καθόσον αυτή καλυπτόταν από ασφάλεια γήρατος λόγω των εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως που είχε καταβάλει κατά το παρελθόν, ενέπιπτε στην κατ' άρθρο 1, στοιχείο α', του εν λόγω κανονισμού έννοια του «μισθωτού».
- 24 Το Court of Appeal (England & Wales) [εφετείο (Αγγλία και Ουαλία), Ηνωμένο Βασίλειο] απέρριψε την ασηκθείσα από τον Υπουργό έφεση κατά της αποφάσεως του Upper Tribunal (εφετείου διοικητικών διαφορών). Ο Υπουργός προσέφυγε ενώπιον του Supreme Court of the United Kingdom (Ανωτάτου Δικαστηρίου του Ηνωμένου Βασιλείου).
- 25 Το εν λόγω δικαστήριο επισημαίνει ότι το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA θα μπορούσε να θεωρηθεί παροχή αναπηρίας κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71, δυνάμενη να εξαχθεί, βάσει του άρθρου 10 του εν λόγω κανονισμού, σε άλλο κράτος μέλος. Κατά το εν λόγω δικαστήριο, κύριο χαρακτηριστικό των παροχών για τις οποίες γίνεται λόγος στη διάταξη αυτή είναι ότι αποτελούν διαρκείς παροχές ή εφάπαξ παροχές που αφορούν μόνιμες καταστάσεις. Εάν, αντιθέτως, το εν λόγω επίδομα αντιμετωπιζόταν ως παροχή ασθενείας, θα ετίθετο το ζήτημα κατά πόσον ο κατ' άρθρο 1, στοιχείο α', σημείο ii, του εν λόγω κανονισμού ορισμός του «μισθωτού» ισχύει ομοίως προκειμένου για τις σχετικές με την ασθένεια διατάξεις του κεφαλαίου 1 του τίτλου III του κανονισμού. Στο πλαίσιο αυτό, κατά το αιτούν δικαστήριο, δεν είναι εύλογο πρόσωπα ανενεργά από οικονομικής απόψεως να αντιμετωπίζονται ως εργαζόμενοι οι οποίοι πρέπει να τυγχάνουν μεταχειρίσεως ευνοϊκότερης εκείνης που τυγχάνουν πρόσωπα τα οποία αναζητούν ενεργώς εργασία.
- 26 Επιπροσθέτως, καθώς το ενδεχόμενο συνταξιοδοτικό δικαίωμα της L. Tolley δυνάμει της νομοθεσίας του Ηνωμένου Βασιλείου διατηρήθηκε μετά τη μετοίκησή της στην Ισπανία, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν η φράση «το άτομο στο οποίο η νομοθεσία κράτους μέλους παύει να έχει εφαρμογή», η οποία περιλαμβάνεται στο άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1408/71, αναφέρεται στο σύνολο της νομοθεσίας κράτους μέλους ή αποκλειστικώς στη σχετική με την επίμαχη παροχή νομοθεσία. Στην περίπτωση κατά την οποία η εν λόγω φράση αφορά μόνον τη σχετική με την επίμαχη παροχή νομοθεσία, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι ανακύπτει ευλόγως το ερώτημα αν το σημείο 19, στοιχείο γ', της ενότητας ΙΕ του παραρτήματος VI του εν λόγω κανονισμού, το οποίο προσδιορίζει το χρονικό σημείο κατά το οποίο η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου παύει να έχει εφαρμογή, αναφέρεται στην είσπραξη της παροχής στην πράξη ή αποκλειστικώς στο δικαίωμα προς λήψη αυτής. Κατά το αιτούν δικαστήριο, στην περίπτωση αυτή ανακύπτει επίσης το ερώτημα κατά πόσον το σημείο 20 της ίδιας ενότητας επιβάλλει στο Ηνωμένο Βασίλειο την υποχρέωση καταβολής του σχετικού με τη φροντίδα τμήματος του DLA συμφώνως προς τις διατάξεις του κεφαλαίου 1 του τίτλου III του εν λόγω κανονισμού.

27 Υπό τις συνθήκες αυτές το Supreme Court of the United Kingdom (Ανώτατο Δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Ορθά χαρακτηρίζεται το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA ως παροχή αναπηρίας και όχι ως παροχή ασθενείας εις χρήμα κατά τον κανονισμό 1408/71;

- 2) α) Παύει να υπόκειται στη νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου, κατ' ορθή εφαρμογή του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1408/71, πρόσωπο το οποίο έπαυσε να δικαιούται το [σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του] DLA κατά το εσωτερικό δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου επειδή μετοίκησε σε άλλο κράτος μέλος και το οποίο, καίτοι έπαυσε κάθε επαγγελματική δραστηριότητα πριν από τη μετοικεσία του, εξακολουθεί να υπάγεται στην ασφάλιση γήρατος σύμφωνα με το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης του Ηνωμένου Βασιλείου;
- β) Εξακολουθεί πάντως το πρόσωπο αυτό να υπόκειται στη νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου, δυνάμει του σημείου 19, στοιχείο γ', της ενότητας ΙΕ του παραρτήματος VI του κανονισμού 1408/71;
- γ) Αν, κατ' ορθή εφαρμογή του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1408/71, το πρόσωπο αυτό έπαυσε να υπόκειται στη νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου, απαιτείται ή απλώς επιτρέπεται, σύμφωνα με το σημείο 20 της ενότητας ΙΕ του παραρτήματος VI του κανονισμού αυτού, να εφαρμόζονται από το Ηνωμένο Βασίλειο οι διατάξεις του κεφαλαίου 1 του τίτλου ΙΙΙ του κανονισμού ως προς το πρόσωπο αυτό;

- 3) α) Έχει εφαρμογή στο πλαίσιο των άρθρων 19 έως 22 του κανονισμού 1408/71 ο ευρύς ορισμός του μισθωτού, όπως διατυπώθηκε στην απόφαση της 7ης Ιουνίου 2005, *Dodl και Oberhollenzer* (C-543/03, EU:C:2005:364), όταν ο ενδιαφερόμενος έπαυσε κάθε επαγγελματική δραστηριότητα πριν μετοικήσει σε άλλο κράτος μέλος, τούτο δε ανεξαρτήτως της διακρίσεως που προβλέπει το κεφάλαιο 1 του τίτλου ΙΙΙ του κανονισμού αυτού μεταξύ μισθωτών και μη μισθωτών, αφενός, και ανέργων, αφετέρου;
- β) Αν έχει εφαρμογή, δικαιούται το εν λόγω πρόσωπο να λάβει την παροχή σε άλλο κράτος μέλος από το αρμόδιο, δυνάμει του άρθρου 19 ή του άρθρου 22 του κανονισμού 1408/71; Μπορεί το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', να προβληθεί προς απόκρουση μιας προϋποθέσεως περί κατοικίας την οποία επιβάλλει η εθνική νομοθεσία σε περίπτωση μετοικεσίας σε άλλο κράτος μέλος και της οποίας γίνεται επίκληση προκειμένου να απορριφθεί το δικαίωμα αιτούντος στο τμήμα του DLA που αφορά τη φροντίδα;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

28 Με το πρώτο ερώτημά του το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινισθεί αν παροχή όπως το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA συνιστά παροχή ασθενείας ή παροχή αναπηρίας κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71.

Επί του παραδεκτού

29 Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υποστηρίζει ότι το πρώτο προδικαστικό ερώτημα είναι απαράδεκτο για τον λόγο, αφενός, ότι δεν αποτέλεσε αντικείμενο συζητήσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου και, αφετέρου, ότι ταυτίζεται με ερώτημα που είχε υποβληθεί στο πλαίσιο της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2007, *Επιτροπή κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου* (C-299/05, EU:C:2007:608).

- 30 Σε σχέση με τον πρώτο λόγο απαραδέκτου που προβάλλει η εν λόγω κυβέρνηση επισημαίνεται ότι το άρθρο 267 ΣΛΕΕ παρέχει στα εθνικά δικαστήρια ευρύτατη ευχέρεια να απευθύνονται στο Δικαστήριο στην περίπτωση κατά την οποία εκτιμούν ότι υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιόν τους εγείρει ζητήματα ερμηνείας ή κύρους διατάξεων του δικαίου της Ένωσης η απάντηση επί των οποίων είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της οποίας έχουν επιληφθεί. Τα εθνικά δικαστήρια έχουν, επομένως, τη δυνατότητα και, ενδεχομένως, την υποχρέωση υποβολής αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως όταν διαπιστώνουν, είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν αιτήσεως των διαδίκων, ότι η ουσία της διαφοράς εμπερικλείει ζήτημα που άπτεται του πρώτου εδαφίου του εν λόγω άρθρου. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο το γεγονός ότι οι διάδικοι της κύριας δίκης δεν ήγειραν, ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ζήτημα δικαίου της Ένωσης δεν αποκλείει τη δυνατότητα του εν λόγω δικαιοδοτικού οργάνου να απευθυνθεί στο Δικαστήριο (απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 2013, Križan κ.λπ., C-416/10, EU:C:2013:8, σκέψεις 64 και 65 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 31 Πράγματι, η προδικαστική παραπομπή βασίζεται σε διάλογο μεταξύ δικαστών, του οποίου η έναρξη εξαρτάται εξ ολοκλήρου από την εκτίμηση του εθνικού δικαστηρίου ως προς τη λυσιτέλεια και την αναγκαιότητα της εν λόγω παραπομπής (απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 2013, Križan κ.λπ., C-416/10, EU:C:2013:8, σκέψη 66).
- 32 Εξάλλου, μολονότι η υποβολή προδικαστικού ερωτήματος αποκλειστικώς κατόπιν σχετικής τοποθετήσεως των αντιδίκων ενδέχεται να εξυπηρετεί την ορθή απονομή της δικαιοσύνης, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η προηγούμενη τοποθέτηση των αντιδίκων δεν καταλέγεται μεταξύ των προϋποθέσεων για την κίνηση της προβλεπόμενης από το άρθρο 267 ΣΛΕΕ διαδικασίας (βλ., συναφώς, απόφαση της 3ης Μαρτίου 1994, Eurico Italia κ.λπ., C-332/92, C-333/92 και C-335/92, EU:C:1994:79, σκέψη 11).
- 33 Εκ των ανωτέρω εκτιμήσεων συνάγεται ότι το γεγονός ότι ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου δεν διεξήχθη μεταξύ των αντιδίκων συζήτηση επί ζητήματος δικαίου της Ένωσης δεν αποκλείει τη δυνατότητα παραπομπής του ζητήματος αυτού στο Δικαστήριο.
- 34 Ως προς τον δεύτερο λόγο απαραδέκτου, αρκεί η υπόμνηση ότι, ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία υφίσταται νομολογία του Δικαστηρίου επιλύουσα το επίμαχο νομικό ζήτημα, τα εθνικά δικαστήρια διατηρούν πλήρως την ευχέρεια να υποβάλλουν αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο εάν το κρίνουν σκόπιμο, το δε γεγονός ότι οι διατάξεις των οποίων ζητείται η ερμηνεία έχουν ήδη ερμηνευθεί από το Δικαστήριο δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να αποφανθεί εκ νέου (απόφαση της 17ης Ιουλίου 2014, Torresi, C-58/13 και C-59/13, EU:C:2014:2088, σκέψη 32 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 35 Υπό τις συνθήκες αυτές, το πρώτο προδικαστικό ερώτημα είναι παραδεκτό.

Επί της ουσίας

- 36 Κατ'αρχάς, πρέπει να εξακριβωθεί αν η κατάσταση της L. Tolley εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71.
- 37 Συναφώς, το άρθρο 2, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού ορίζει ότι ο κανονισμός αυτός εφαρμόζεται επί των μισθωτών ή μη μισθωτών εργαζομένων και επί των σπουδαστών που υπάγονται ή υπήχθησαν στη νομοθεσία ενός ή πλειόνων κρατών μελών και οι οποίοι είναι υπήκοοι κράτους μέλους ή απάτριδες ή πρόσφυγες που κατοικούν στο έδαφος κράτους μέλους, καθώς και επί των μελών των οικογενειών τους και επί των επιζώντων τους.
- 38 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, πρόσωπο έχει την ιδιότητα του εργαζομένου, κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71, οσάκις είναι ασφαλισμένο, έστω και έναντι ενός μόνον κινδύνου, δυνάμει υποχρεωτικής ή προαιρετικής ασφαλίσεως στο πλαίσιο γενικού ή ειδικού συστήματος κοινωνικής

ασφαλίσεως διαλαμβανομένου στο άρθρο 1, στοιχείο α', του ιδίου κανονισμού, τούτο δε ανεξαρτήτως της υπάρξεως εργασιακής σχέσεως (απόφαση της 10ης Μαρτίου 2011, Borger, C-516/09, EU:C:2011:136, σκέψη 26 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 39 Το αιτούν δικαστήριο και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου επισημαίνουν, πάντως, ότι η κατάσταση της L. Tolley εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1, στοιχείο α', σημείο ii, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1408/71, για τον λόγο ότι το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA χορηγείται στο σύνολο των κατοίκων, μισθωτών ή μη. Κατά τους ανωτέρω, δεδομένου ότι η εν λόγω διάταξη παραπέμπει στο παράρτημα I του εν λόγω κανονισμού, η L. Tolley δύναται να χαρακτηριστεί «εργαζόμενος» μόνον εφόσον πληροί τις προϋποθέσεις που επιβάλλει η βρετανική νομοθεσία. Πλην όμως, η εν λόγω νομοθεσία καταλαμβάνει αποκλειστικώς τα πρόσωπα που ασκούν αμειβόμενη δραστηριότητα.
- 40 Εν προκειμένω, από τη διαβιβασθείσα στο Δικαστήριο δικογραφία προκύπτει ότι από το 1967 έως το 1993 η L. Tolley ήταν ασφαλισμένη στο Ηνωμένο Βασίλειο έναντι γήρατος στο πλαίσιο συστήματος κοινωνικής ασφάλισης ισχύοντος για το σύνολο των κατοίκων. Δεν αμφισβητείται ότι ο τρόπος διαχείρισης και χρηματοδότησης του εν λόγω συστήματος επέτρεπε τον χαρακτηρισμό του εν λόγω προσώπου ως μισθωτού. Επομένως, έχοντας ασφαλισθεί κατά του προβλεπόμενου από το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 1408/71 κινδύνου, η L. Tolley πρέπει να θεωρηθεί μισθωτός ή μη μισθωτός κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', σημείο ii, πρώτη περίπτωση, του εν λόγω κανονισμού.
- 41 Το γεγονός ότι η L. Tolley απεβίωσε προ της συμπλήρωσης της ηλικίας συνταξιοδότησεως δεν δύναται να ανατρέψει το συμπέρασμα αυτό. Συγκεκριμένα, η δυνατότητα υπαγωγής στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 δεν εξαρτάται από την επέλευση του καλυπτόμενου κινδύνου (βλ., στο ίδιο πνεύμα, απόφαση της 10ης Μαρτίου 2011, Borger, C-516/09, EU:C:2011:136, σκέψη 30).
- 42 Επιβάλλεται, συνεπώς, η διαπίστωση ότι κατάσταση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης εμπίπτει στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71.
- 43 Υπενθυμίζεται περαιτέρω ότι μια παροχή θεωρείται παροχή κοινωνικής ασφάλισεως όταν χορηγείται άνευ οιασδήποτε εξατομικευμένης και κατά διακριτική ευχέρεια σταθμίσεως των προσωπικών αναγκών, επί τη βάσει προσδιοριζόμενης από τον νόμο καταστάσεως, και όταν συνδέεται με κάποιον από τους ρητώς απαριθμούμενους στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 κινδύνους (απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2007, Επιτροπή κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-299/05, EU:C:2007:608, σκέψη 56 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 44 Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχεία α' και β', του κανονισμού 1408/71, ο κανονισμός αυτός ισχύει για τις νομοθεσίες που διέπουν τους κλάδους κοινωνικής ασφάλισεως οι οποίοι αφορούν, αντιστοίχως, τις παροχές ασθενοείας και τις παροχές αναπηρίας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που προορίζονται για τη διατήρηση ή τη βελτίωση της ικανότητας βιοπορισμού.
- 45 Για τη διάκριση μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών παροχών κοινωνικής ασφάλισεως πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο κίνδυνος τον οποίο καλύπτει κάθε παροχή (απόφαση της 18ης Ιουλίου 2006, De Cuyper, C-406/04, EU:C:2006:491, σκέψη 27).
- 46 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι παροχές χορηγούμενες αντικειμενικώς βάσει προσδιοριζόμενης από τον νόμο καταστάσεως με σκοπό τη βελτίωση της καταστάσεως της υγείας καθώς και της ζωής μη αυτοεξυπηρετούμενων προσώπων έχουν κατά βάση ως αντικείμενο τη συμπλήρωση των παροχών της ασφάλισεως ασθενοείας και πρέπει να αντιμετωπίζονται ως «παροχές ασθενοείας» κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71 (αποφάσεις της 5ης Μαρτίου 1998,

Molenaar, C-160/96, EU:C:1998:84, σκέψεις 23 έως 25, καθώς και της 18ης Οκτωβρίου 2007, Επιτροπή κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-299/05, EU:C:2007:608, σκέψη 61 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 47 Όσον αφορά το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA, εκ των παρασχεθέντων από το αιτούν δικαστήριο στοιχείων προκύπτει ότι η εν λόγω εις χρήμα παροχή μη ανταποδοτικού χαρακτήρα, η οποία χορηγείται ανεξαρτήτως του ύψους των εισοδημάτων του δικαιούχου, έχει ως αντικείμενο την κάλυψη των πρόσθετων εξόδων στα οποία ενδέχεται να υποβάλλεται πρόσωπο εξαιτίας, μεταξύ άλλων, της ανικανότητας ή οιονεί ανικανότητάς του να βαδίζει.
- 48 Είναι σαφές ότι η χορήγηση της εν λόγω παροχής δεν εξαρτάται από εξατομικευμένη αξιολόγηση των προσωπικών αναγκών του αιτούντος και ότι πραγματοποιείται επί τη βάση αντικειμενικών κριτηρίων, οριζόμενων στον νόμο του 1992, όπως η αδυναμία του προσώπου να ετοιμάζει μόνο του τα γεύματά του.
- 49 Δεν αμφισβητείται εξάλλου ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης παροχή εμφανίζει τα ίδια χαρακτηριστικά και υπηρετεί τον ίδιο σκοπό με το DLA που ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2007, Επιτροπή κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου (C-299/05, EU:C:2007:608).
- 50 Με τις σκέψεις 65 επ. της εν λόγω αποφάσεως το Δικαστήριο έκρινε κατ' ουσίαν ότι, καίτοι δεν λειτουργούσε κατά βάση συμπληρωματικώς προς τις παροχές ασφαλίσεως ασθενείας, η εν λόγω παροχή, πλην της συνιστώσας της «κινητικότητα», έπρεπε να θεωρηθεί παροχή ασθενείας κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71.
- 51 Υπό τις συνθήκες αυτές, η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης παροχή συνιστά παροχή ασθενείας κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71.
- 52 Το συμπέρασμα αυτό δεν ανατρέπεται από το προβαλλόμενο από το αιτούν δικαστήριο επιχείρημα ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης παροχή θα μπορούσε να χαρακτηρισθεί παροχή αναπηρίας για τον λόγο ότι παρουσιάζει ομοιότητες με τις απαριθμούμενες στο άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 παροχές, ήτοι, ιδίως, με τις εις χρήμα παροχές αναπηρίας, κύριο χαρακτηριστικό των οποίων είναι ότι αποτελούν διαρκείς παροχές ή εφάπαξ παροχές που σχετίζονται με μόνιμες καταστάσεις.
- 53 Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι, για τους σκοπούς της χορηγήσεως του σχετικού με τη φροντίδα τμήματος του DLA, η μειωμένη κινητικότητα του δικαιούχου πρέπει να έχει σημαντική χρονική διάρκεια δεν είναι ικανό να μεταλλάξει τον σκοπό του εν λόγω επιδόματος αναπηρίας, ο οποίος συνίσταται στη βελτίωση της ζωής των μη αυτοεξυπηρετούμενων προσώπων (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2007, Επιτροπή κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-299/05, EU:C:2007:608, σκέψη 63).
- 54 Επιπροσθέτως, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι πρέπει να εξομοιώνονται με «παροχές ασθενείας», κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71, παροχές όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης, οι οποίες αφορούν τον κίνδυνο αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως, έστω και αν, εν αντιθέσει προς τις παροχές ασθενείας *stricto sensu*, οι εν λόγω παροχές δεν καταβάλλονται κατ' αρχήν μόνον επί βραχύ χρονικό διάστημα και ενδέχεται να εμφανίζουν, λόγω κυρίως των επιμέρους όρων χορηγήσεώς τους, χαρακτηριστικά που, στην πράξη, προσιδιάζουν επίσης, σε ορισμένο βαθμό, στους κλάδους αναπηρίας και γήρατος (βλ., συναφώς, απόφαση της 30ής Ιουνίου 2011, da Silva Martins, C-388/09, EU:C:2011:439, σκέψεις 47 και 48).
- 55 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι παροχή όπως το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA συνιστά παροχή ασθενείας κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71.

Επί του πρώτου και του δεύτερου υποερωτήματος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

- 56 Με το πρώτο και το δεύτερο υποερώτημα του δεύτερου ερωτήματός του το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν, αφενός, να διευκρινισθεί αν, κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1408/71, το γεγονός ότι πρόσωπο θεμελίωσε δικαίωμα σε σύνταξη γήρατος βάσει εισφορών που είχε καταβάλει επί ορισμένο χρονικό διάστημα στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης κράτους μέλους συνεπάγεται ότι η νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους δεν μπορεί να παύσει να εφαρμόζεται στο εξής επί του προσώπου αυτού. Σε περίπτωση αποφαιτικής απαντήσεως επί του ερωτήματος αυτού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, αφετέρου, να προσδιορισθεί το χρονικό σημείο κατά το οποίο η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου έπαυσε να τυγχάνει εφαρμογής επί της L. Tolley λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι αυτή εξακολούθησε να λαμβάνει το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA έως το 2007, τούτο δε μολονότι, βάσει της εν λόγω νομοθεσίας, είχε απολέσει το δικαίωμα λήψεως της εν λόγω παροχής λόγω της μετοικήσεώς της στην Ισπανία το 2002.
- 57 Επισημαίνεται ότι ο κανονισμός 1408/71 δεν καθιερώνει κοινό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, αλλά επιτρέπει την ύπαρξη διαφόρων εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, σκοπώντας απλώς στον συντονισμό τους. Ο εν λόγω κανονισμός επιτρέπει, επομένως, τη διατήρηση διαφορετικών συστημάτων που δημιουργούν διαφορετικές απαιτήσεις έναντι διαφορετικών φορέων, κατά των οποίων ο δικαιούχος έχει άμεσα δικαιώματα δυνάμει είτε μόνον του εθνικού δικαίου είτε του εθνικού δικαίου συμπληρούμενου εν ανάγκη από το δίκαιο της Ένωσης (απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 2013, Dumont de Chassart, C-619/11, EU:C:2013:92, σκέψη 40 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 58 Οι διατάξεις του τίτλου II του εν λόγω κανονισμού, τμήμα των οποίων αποτελεί το άρθρο 13, συνιστούν πλήρες και ομοιόμορφο σύστημα κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Διά των εν λόγω διατάξεων δεν σκοπείται μόνον η αποφυγή της ταυτόχρονης εφαρμογής πλειόνων εθνικών νομοθεσιών και των περιπλοκών που ενδέχεται να προκύψουν εξ αυτής, αλλά και η αποφυγή του ενδεχομένου τα εμπιπτόντα στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 πρόσωπα να στερούνται προστασίας στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης ελλείψει οιασδήποτε εφαρμοστέας επ' αυτών νομοθεσίας (απόφαση της 11ης Ιουνίου 1998, Kuusijärvi, C-275/96, EU:C:1998:279, σκέψη 28).
- 59 Συγκεκριμένα, οσάκις πρόσωπο εμπίπτει στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, όπως αυτό ορίζεται στο άρθρο 2, ισχύει κατ' αρχήν ο προβλεπόμενος από το άρθρο 13, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού κανόνας της εφαρμογής μίας μόνον εθνικής νομοθεσίας, η δε εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία καθορίζεται συμφώνως προς τις διατάξεις του τίτλου II του εν λόγω κανονισμού (απόφαση της 19ης Μαρτίου 2015, Kik, C-266/13, EU:C:2015:188, σκέψη 47).
- 60 Όσον αφορά τις διατάξεις του άρθρου 13, παράγραφος 2, του ιδίου κανονισμού, μοναδικός σκοπός αυτών είναι ο καθορισμός της εθνικής νομοθεσίας που τυγχάνει εφαρμογής επί των προσώπων τα οποία τελούν σε μία εκ των καταστάσεων που διαλαμβάνονται στα στοιχεία α' έως στ' του άρθρου αυτού (απόφαση της 11ης Ιουνίου 1998, Kuusijärvi, C-275/96, EU:C:1998:279, σκέψη 29).
- 61 Προκειμένου, ειδικότερα, για το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1408/71, υπενθυμίζεται ότι η παύση της εφαρμογής της νομοθεσίας κράτους μέλους συνιστά προϋπόθεση εφαρμογής της διατάξεως αυτής (βλ., συναφώς, απόφαση της 19ης Μαρτίου 2015, Kik, C-266/13, EU:C:2015:188, σκέψη 51).
- 62 Εκ του γράμματος της εν λόγω διατάξεως δεν δύναται, εντούτοις, επ' ουδενί να συναχθεί ότι το γεγονός ότι πρόσωπο θεμελίωσε δικαίωμα σε σύνταξη γήρατος βάσει εισφορών που είχε καταβάλει επί ορισμένο χρονικό διάστημα στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης κράτους μέλους αποκλείει το ενδεχόμενο παύσεως, σε μεταγενέστερο χρόνο, της εφαρμογής της νομοθεσίας του εν λόγω κράτους μέλους επί του προσώπου αυτού.

- 63 Επιπροσθέτως, δεδομένου ότι η θεμελίωση δικαιώματος σε σύνταξη γήρατος αποτελεί φυσικό επακόλουθο της ασκήσεως επαγγελματικής δραστηριότητας, ενδεχόμενη αποδοχή της θέσεως ότι πρόσωπο δεν δύναται να υπάγεται σε νομοθεσία κράτους μέλους διαφορετικού του κράτους μέλους στο οποίο θεμελίωσε το πρώτον τέτοιο δικαίωμα θα καθιστούσε κενό περιεχομένου το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1408/71.
- 64 Υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1408/71 δεν ορίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες η νομοθεσία κράτους μέλους παύει να έχει εφαρμογή επί προσώπου. Απόκειται, επομένως, σε έκαστο των κρατών μελών να καθορίσει τις προϋποθέσεις αυτές με τη νομοθεσία του (βλ., συναφώς, απόφαση της 19ης Μαρτίου 2015, Kik, C-266/13, EU:C:2015:188, σκέψη 51).
- 65 Πράγματι, όπως διευκρινίζεται στο άρθρο 10β του κανονισμού (ΕΟΚ) 574/72 του Συμβουλίου, της 21ης Μαρτίου 1972, περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 138), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2195/91 του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 1991 (ΕΕ 1991, L 206, σ. 2), η ημερομηνία και οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες η νομοθεσία κράτους μέλους παύει να εφαρμόζεται επί προσώπου διαλαμβανόμενου στο άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1408/71 καθορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις της νομοθεσίας αυτής.
- 66 Εξάλλου, στο πλαίσιο του καθορισμού του χρονικού σημείου κατά το οποίο η νομοθεσία κράτους μέλους παύει να εφαρμόζεται επί προσώπου, πρέπει να λαμβάνονται ενδεχομένως υπόψη οι διατάξεις του παραρτήματος VI του εν λόγω κανονισμού, το οποίο περιέχει τις επιμέρους λεπτομέρειες εφαρμογής των νομοθεσιών ορισμένων κρατών μελών.
- 67 Εν προκειμένω, δεδομένου ότι η L. Tolley είχε παύσει να καταβάλλει εισφορές στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης του Ηνωμένου Βασιλείου από το 1993, είχε παύσει οιαδήποτε επαγγελματική δραστηριότητα και είχε εγκαταλείψει το εν λόγω κράτος μέλος κατά τη διάρκεια του έτους 2002, απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν, κατ' εφαρμογήν της νομοθεσίας του εν λόγω κράτους μέλους, οι περιστάσεις αυτές είχαν ως αποτέλεσμα την παύση της υπαγωγής της L. Tolley στο εν λόγω σύστημα και την έξοδό της από αυτό.
- 68 Το αυτό ισχύει ως προς το γεγονός ότι η L. Tolley εξακολούθησε να λαμβάνει το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA έως το 2007, τούτο δε ενώ είχε απολέσει, βάσει της νομοθεσίας του Ηνωμένου Βασιλείου, το δικαίωμα λήψεως της εν λόγω παροχής λόγω της μετοικήσεώς της στην Ισπανία κατά τη διάρκεια του έτους 2002.
- 69 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, επί του πρώτου και του δεύτερου υποερωτήματος του δεύτερου ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1408/71, το γεγονός ότι πρόσωπο έχει θεμελιώσει δικαίωμα σε σύνταξη γήρατος βάσει εισφορών που είχε καταβάλει επί συγκεκριμένο χρονικό διάστημα στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης κράτους μέλους δεν αποκλείει ενδεχόμενη παύση της εφαρμογής της νομοθεσίας του εν λόγω κράτους μέλους επί του προσώπου αυτού. Αποτελεί έργο του εθνικού δικαστηρίου να προσδιορίσει, λαμβάνοντας υπόψη τις περιστάσεις της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί και των διατάξεων του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου, το χρονικό σημείο κατά το οποίο η νομοθεσία αυτή έπαυσε να τυγχάνει εφαρμογής επί του συγκεκριμένου προσώπου.

Επί του τρίτου υποερωτήματος του δεύτερου ερωτήματος και επί του τρίτου ερωτήματος

- 70 Με το τρίτο υποερώτημα του δεύτερου ερωτήματος και με το τρίτο ερώτημα, των οποίων κρίνεται σκόπιμη η συνεξέταση, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινισθεί αν νομοθεσία κράτους μέλους η οποία εξαρτά τη χορήγηση επιδόματος όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης από

προϋπόθεση περί κατοικίας και παρουσίας, όπως η προβλεπόμενη από το άρθρο 71, παράγραφος 6, του νόμου του 1992, προσκρούει στο άρθρο 19, παράγραφος 1, και/ή στο άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71.

71. Επισημαίνεται εκ προοιμίου ότι το άρθρο 19 του εν λόγω κανονισμού, με τίτλο «Κατοικία σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο κράτος μέλος – Γενικοί κανόνες», εξασφαλίζει, με επιβάρυνση του αρμοδίου κράτους, το δικαίωμα του μισθωτού ή μη μισθωτού εργαζομένου και των μελών της οικογενείας του, όταν κατοικούν σε άλλο κράτος μέλος και η κατάσταση της υγείας τους απαιτεί ιατρική περίθαλψη στο έδαφος του κράτους μέλους κατοικίας, να λαμβάνουν παροχές ασθενείας σε είδος καταβαλλόμενες από τον φορέα του τελευταίου αυτού κράτους μέλους (απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, von Chamier-Glisczinski, C-208/07, EU:C:2009:455, σκέψη 42).
72. Συνεπώς, όπως κατ' ουσίαν επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 84 των προτάσεών του, η διάταξη αυτή καταλαμβάνει αποκλειστικώς τις καταστάσεις στο πλαίσιο των οποίων εργαζόμενος που ζητεί από τον αρμόδιο φορέα κράτους μέλους τη χορήγηση παροχής ασθενείας κατοικεί, κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεώς του, σε άλλο κράτος μέλος.
73. Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, όταν υπέβαλε στις αρμόδιες αρχές του εν λόγω κράτους μέλους αίτηση για τη χορήγηση του σχετικού με τη φροντίδα τμήματος του DLA, η L. Tolley κατοικούσε ακόμη στο Ηνωμένο Βασίλειο. Επομένως, είναι πρόδηλο ότι η κατάστασή της δεν καταλαμβάνεται από το εν λόγω άρθρο 19.
74. Όσον αφορά, εν συνεχεία, το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71, επισημαίνεται ότι η διάταξη αυτή αφορά την περίπτωση της μεταφοράς, κατά τη διάρκεια ασθενείας, της κατοικίας μισθωτού ή μη μισθωτού εργαζομένου σε κράτος μέλος διαφορετικό εκείνου του αρμοδίου φορέα (βλ., συναφώς, απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, von Chamier-Glisczinski, C-208/07, EU:C:2009:455, σκέψη 45).
75. Επιβάλλεται, ως εκ τούτου, να εξακριβωθεί αν η κατάστασή της L. Tolley καταλαμβάνεται από το εν λόγω άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β'.
76. Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υποστηρίζει, αφενός, ότι ο όρος «μισθωτός ή μη μισθωτός», που χρησιμοποιείται στην εν λόγω διάταξη, αναφέρεται αποκλειστικώς στα πρόσωπα που, εν αντιθέσει προς την L. Tolley, δεν έχουν παύσει οριστικώς οιαδήποτε επαγγελματική δραστηριότητα.
77. Το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να γίνει δεκτό.
78. Επισημαίνεται συναφώς ότι, κατά το άρθρο 1 του κανονισμού 1408/71, οι περιλαμβανόμενοι στην εν λόγω διάταξη ορισμοί, μεταξύ των οποίων καταλέγονται αυτοί του «μισθωτού» και του «μη μισθωτού», δίδονται «για την εφαρμογή του [εν λόγω] κανονισμού», χωρίς να προβλέπεται εξαίρεση για ορισμένες εκ των διατάξεών του.
79. Εν προκειμένω, από τις σκέψεις 38 έως 40 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι η L. Tolley πρέπει να θεωρηθεί «μισθωτός ή μη μισθωτός», κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', σημείο ii, πρώτη περίπτωση, του ιδίου κανονισμού, τούτο δε ανεξαρτήτως του γεγονότος ότι αυτή έπαυσε οριστικώς οιαδήποτε επαγγελματική δραστηριότητα.
80. Επισημαίνεται εξάλλου ότι κατά το παρελθόν το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η περιλαμβανόμενη στο άρθρο 22, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 αναφορά στον «μισθωτό ή μη μισθωτό» δεν έχει ως σκοπό τον περιορισμό του πεδίου εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως στους εν ενεργεία εργαζομένους εν σχέσει προς τους μη εν ενεργεία εργαζομένους (βλ., συναφώς, απόφαση της 31ης Μαΐου 1979, Pierik, 182/78, EU:C:1979:142, σκέψη 7).

- 81 Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υποστηρίζει, αφετέρου, ότι η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου έπαυσε να τυγχάνει εφαρμογής επί της L. Tolley κατά το χρονικό σημείο της μετοικήσεως της στην Ισπανία και ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του εν λόγω κανονισμού, η L. Tolley υπαγόταν στη νομοθεσία του τελευταίου αυτού κράτους μέλους. Κατά την εν λόγω κυβέρνηση, η Ισπανία είναι, επομένως, το αρμόδιο κράτος κατά την έννοια του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του εν λόγω κανονισμού.
- 82 Συναφώς, από τη συνδυασμένη ανάγνωση του άρθρου 1, στοιχείο ιε', σημείο i, και του άρθρου 1, στοιχείο ιζ', του κανονισμού 1408/71 προκύπτει ότι ως «αρμόδιο κράτος» νοείται, μεταξύ άλλων, το κράτος μέλος εντός του οποίου ευρίσκεται ο φορέας στον οποίο είναι ασφαλισμένος ο εργαζόμενος κατά τον χρόνο της αιτήσεως χορήγησης παροχών.
- 83 Επιπροσθέτως, από την οικονομία του άρθρου 22, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, το οποίο ορίζει τις προϋποθέσεις εξακολουθήσεως της καταβολής των παροχών που εργαζόμενος δικαιούται δυνάμει της νομοθεσίας του αρμοδίου κράτους σε περίπτωση, ιδίως, μεταφοράς της κατοικίας «στο έδαφος άλλου κράτους μέλους» προκύπτει ότι, σε μια τέτοια περίπτωση, «αρμόδιο κράτος», κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, είναι κατ' ανάγκην το κράτος μέλος που ήταν αρμόδιο για τη χορήγηση των εν λόγω παροχών προ της μεταφοράς της κατοικίας.
- 84 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, κατά το χρονικό σημείο κατά το οποίο υπέβαλε στους αρμοδίους φορείς του Ηνωμένου Βασιλείου αίτηση για τη χορήγηση του DLA, η L. Tolley υπαγόταν στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του εν λόγω κράτους μέλους. Συνεπώς, ακόμη και αν η νομοθεσία του συγκεκριμένου κράτους μέλους έπαυσε εν συνεχεία να έχει εφαρμογή επ' αυτής, κατά την έννοια του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1408/71, αρμόδιο κράτος, κατά την έννοια του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του εν λόγω κανονισμού, παραμένει το Ηνωμένο Βασίλειο.
- 85 Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από το σημείο 20 της ενότητας ΙΕ του παραρτήματος VI του κανονισμού 1408/71, το οποίο ορίζει ότι «[τ]ο γεγονός ότι ένα άτομο απέκτησε την ιδιότητα του υπαγόμενου στην νομοθεσία άλλου κράτους μέλους σύμφωνα με το άρθρο 13 παράγραφος 2 στοιχείο στ) του κανονισμού [αυτού] [...] δεν θίγει», μεταξύ άλλων, «την εφαρμογή στο άτομο αυτό από το Ηνωμένο Βασίλειο, με την ιδιότητα του αρμοδίου κράτους, των διατάξεων σχετικά με τους μισθωτούς ή μη μισθωτούς εργαζόμενους του τίτλου ΙΙΙ [...], αν το άτομο αυτό διατηρεί την ιδιότητα του μισθωτού ή μη μισθωτού εργαζόμενου για τους σκοπούς αυτούς και ήταν ασφαλισμένο τελευταία με την ιδιότητα αυτή δυνάμει της νομοθεσίας του Ηνωμένου Βασιλείου». Συγκεκριμένα, η διάταξη αυτή προβλέπει ρητώς τη δυνατότητα του Ηνωμένου Βασιλείου να παραμείνει αρμόδιο κράτος, κατά την έννοια των διατάξεων του κεφαλαίου 1 του τίτλου ΙΙΙ του εν λόγω κανονισμού, στην περίπτωση κατά την οποία η νομοθεσία του παύει να τυγχάνει εφαρμογής επί του εργαζομένου, κατά την έννοια του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του ίδιου κανονισμού.
- 86 Εκ των προεκτεθέντων προκύπτει ότι κατάσταση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71.
- 87 Η διάταξη αυτή προβλέπει, συγκεκριμένα, το δικαίωμα μισθωτού ή μη μισθωτού εργαζομένου ο οποίος πληροί τις απαιτούμενες από τη νομοθεσία του αρμοδίου κράτους προϋποθέσεις να λαμβάνει παροχές σε είδος από τον αρμόδιο φορέα μετά τη μεταφορά της κατοικίας του σε άλλο κράτος μέλος.
- 88 Στο πλαίσιο αυτό, δεν μπορεί να γίνει δεκτό το επιχείρημα της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου ότι η φράση «πληροί τις απαιτούμενες από τη νομοθεσία του αρμοδίου κράτους προϋποθέσεις» επιτρέπει στα κράτη μέλη να προβλέπουν προϋπόθεση κατοικίας για τη χορήγηση των παροχών σε είδος τις οποίες αφορά η εν λόγω διάταξη. Συγκεκριμένα, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 119 των προτάσεών του, παραπέμποντας στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα F. G. Jacobs στην υπόθεση Kuusijärvi (C-275/96, EU:C:1997:613), μια τέτοια ερμηνεία θα καθιστούσε άνευ

αντικειμένου το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71, καθόσον θα κατέλυε, διά της επιβαλλόμενης από την εθνική νομοθεσία προϋποθέσεως περί κατοικίας, το δικαίωμα που αναγνωρίζεται από τη διάταξη αυτήν.

- 89 Επομένως, η εκ μέρους αρμοδίου κράτους εξάρτηση της διατηρήσεως του δικαιώματος λήψεως παροχής όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης από προϋπόθεση περί κατοικίας και παρουσίας στο έδαφός του προσκρούει στο εν λόγω άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β'.
- 90 Κατόπιν της εν λόγω διευκρινίσεως, επισημαίνεται πάντως ότι η ίδια διάταξη εξαρτά το δικαίωμα εξαγωγής παροχής όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης από τον όρο ότι ο εργαζόμενος έχει ζητήσει και έχει λάβει από τον αρμόδιο φορέα την έγκριση για τη μεταφορά της κατοικίας του σε άλλο κράτος μέλος.
- 91 Όπως βεβαίως προκύπτει από το άρθρο 22, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1408/71, ο αρμόδιος φορέας δύναται να αρνηθεί την έγκριση αυτή μόνον εφόσον αποδεικνύεται ότι η μετακίνηση του ενδιαφερομένου δύναται να θέσει σε κίνδυνο την κατάσταση της υγείας του ή την εφαρμογή της ιατρικής θεραπείας.
- 92 Εντούτοις, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με τα σημεία 124 έως 126 των προτάσεών του, η διάταξη αυτή δεν μπορεί να υποχρεώσει τα κράτη μέλη να χορηγήσουν σε εργαζόμενο το ευεργέτημα του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού αυτού στην περίπτωση κατά την οποία ο εν λόγω εργαζόμενος μετέφερε την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος χωρίς να έχει λάβει οιαδήποτε έγκριση από τον αρμόδιο φορέα.
- 93 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, επί του τρίτου υποερωτήματος του δευτέρου ερωτήματος και επί του τρίτου ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71, η νομοθεσία του αρμοδίου κράτους δεν δύναται να εξαρτά τη χορήγηση επιδόματος όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης από προϋπόθεση περί κατοικίας και παρουσίας στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους. Κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', και του άρθρου 22, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, πρόσωπο που τελεί σε κατάσταση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης διατηρεί το δικαίωμα λήψεως των παροχών για τις οποίες γίνεται λόγος στην πρώτη εκ των εν λόγω διατάξεων μετά τη μεταφορά της κατοικίας του σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο κράτος, υπό τον όρον ότι έχει λάβει έγκριση για τη μεταφορά αυτήν.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 94 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Παροχή όπως το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του επιδόματος διαβιώσεως αναπήρων (disability living allowance) συνιστά παροχή ασθενείας κατά την έννοια του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996, όπως και αυτός τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 307/1999 του Συμβουλίου, της 8ης Φεβρουαρίου 1999.

- 2) Κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1408/71, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό 118/97, όπως και αυτός τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 307/1999, το γεγονός ότι πρόσωπο έχει θεμελιώσει δικαίωμα σε σύνταξη γήρατος βάσει εισφορών που είχε καταβάλει επί ορισμένο χρονικό διάστημα στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης κράτους μέλους δεν αποκλείει ενδεχόμενη παύση της εφαρμογής της νομοθεσίας του εν λόγω κράτους μέλους επί του προσώπου αυτού. Αποτελεί έργο του εθνικού δικαστηρίου να προσδιορίσει, λαμβάνοντας υπόψη τις περιστάσεις της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί και των διατάξεων του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου, το χρονικό σημείο κατά το οποίο η νομοθεσία αυτή έπαυσε να τυγχάνει εφαρμογής επί του εν λόγω προσώπου.
- 3) Κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό 118/97, όπως και αυτός τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 307/1999, η νομοθεσία του αρμοδίου κράτους δεν δύναται να εξαρτά τη χορήγηση επιδόματος όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης από προϋπόθεση περί κατοικίας και παρουσίας στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους.

Κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', και του άρθρου 22, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό 118/97, όπως και αυτός τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 307/1999, πρόσωπο που τελεί σε κατάσταση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης διατηρεί το δικαίωμα λήψεως των παροχών για τις οποίες γίνεται λόγος στην πρώτη εκ των εν λόγω διατάξεων μετά τη μεταφορά της κατοικίας του σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο κράτος, υπό τον όρον ότι έχει λάβει έγκριση για τη μεταφορά αυτήν.

(υπογραφές)